

Utbildningsutskottets yttrande

1978/79:1 y

över vissa delar av propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin jämte motioner

Till finansutskottet

Genom beslut den 20 mars 1979 har finansutskottet hemställt om utbildningsutskottets yttrande över vad som anförts i Bilaga 4 (utbildningsdepartementet) till propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin.

Fyra under den allmänna motionstiden väckta och till utbildningsutskottet remitterade motioner, nämligen 1978/79: 805, 1380, 1385 och 1900 har utbildningsutskottet behandlat i detta sammanhang. Med överlämnande av nämnda fyra motioner vill utskottet anföra följande.

1. Bidrag till driften av grundskolor m. m.

Enligt propositionen bör de nuvarande utbetalningsreglerna för grundskolebidraget bibehållas oförändrade. Detsamma gäller bestämmelserna om statsbidrag till kommunernas kostnader för arbetsgivaravgifter på lärarnas löner. Utbildningsutskottet finner ingen anledning till erinran häremot.

Utskottet tillstyrker att statsbidragen till kommunernas kostnader för ersättning till lärare för förrättning, tjänsteresa, flyttningskostnader och vissa sjukvårdskostnader enligt förordningen (1962: 626) om bestridande av vissa kostnader på skolväsendets område slopas.

Enligt motionen 1978/79: 1900 bör (yrkandet 1) staten helt överta det ekonomiska ansvaret för grundskolan och grundskolans resurser förstärkas så att utbildningsmässig skiktning av eleverna upphör (yrkandet 2).

I motionen 1978/79: 805 yrkas att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att staten bör ikläda sig kostnaderna för den kommunala skolverksamheten (yrkandet 1) eller, om detta yrkande inte bifalles, att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ett nytt statsbidragssystem så att kommunerna ekonomiskt kan förverkliga SIA-skolan (yrkandet 2).

Riksdagen antog våren 1978 ett nytt system för statsbidrag till grundskolan (prop. 1977/78: 85, UbU 1977/78: 21, rskr 1977/78: 260). Statsbidraget är anpassat till reformeringen av skolans inre arbete. Utgångspunkten har varit att man inom en i stort sett oförändrad kostnadsram för staten skall öka det lokala inflytandet på användningen av stats-

bidraget samt att kostnadsfördelningen mellan stat och kommun skall bibehållas oförändrad (UbU 1977/78: 21 s. 11). Riksdagen har således nyligen beslutat om ett nytt statsbidragssystem och därvid tagit ställning till frågan om fördelningen av kostnaderna för skolväsendet mellan stat och kommun. Utskottet föreslår att finansutskottet avstyrker motionerna 1978/79: 805 yrkandet 1 och 1978/79: 1900 yrkandet 1.

Det nya statsbidragssystemet skall följas upp och utvärderas av skolöverstyrelsen (SÖ). I avvaktan på denna utvärdering bör några förändringar av bidragssystemet inte beslutas. Finansutskottet bör därför avstyrka även yrkandet 2 i motionen 1978/79: 805.

Kommunerna har genom det nya statsbidragssystemet fått större möjligheter att disponera resurser för stöd och stimulans till de elever som har svårigheter i skolarbetet. Det ankommer på skolmyndigheterna att uppmärksamma hur kommunerna använder sin nyvunna frihet att disponera statsbidragen och se till att en utbildningsmässig skiktning av eleverna inte förekommer. Utskottet föreslår att finansutskottet avstyrker yrkandet 2 i motionen 1978/79: 1900.

I motionen 1978/79: 1900 yrkas vidare att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad som i övrigt framhålls i motionen. Utskottet anser för sin del att det saknas anledning att bifalla yrkandet. Finansutskottet bör därför avstyrka yrkandet 3 i motionen 1978/79: 1900.

Ett nytt specialdestinerat statsbidrag, nämligen till bestridande av kostnader för skolkuratorer och skolpsykologer, föreslås i motionen 1978/79: 805 (yrkandet 3).

Utskottet delar regeringens uppfattning att nya specialdestinerade statsbidrag inte bör införas. Finansutskottet bör därför avstyrka även yrkandet 3 i motionen 1978/79: 805.

Utbildningsutskottet framhöll år 1973 att kommunerna i sin egenskap av huvudman för skolväsendet har samma arbetsgivaransvar beträffande kommunalt anställda lärare som beträffande övriga arbetstagare i kommunens tjänst (jfr UbU 1973: 44 s. 5, rskr 1973: 311). Kommunerna måste därför, såsom Svenska kommunförbundet i yttrande över 1969 års personalvårdsutredning har uttalat, sörja för erforderliga personalvårdsinsatser även för lärarpersonalen.

Riksdagen har, som tidigare nämnts, beslutat om ett nytt statsbidrag till grundskolan (prop. 1977/78: 85, UbU 1977/78: 21, rskr 1977/78: 260). Därvid uttalade utbildningsutskottet bl. a. att inga principiella hinder torde föreligga att täcka arbetsvårdsåtgärder och omplaceringar för lärare och skolledare via det s. k. tilläggsbidraget som är en del av det nya statsbidraget till grundskolan. Detta förutsätter dock enligt utskottet att bidragsschablonen höjs samtidigt som möjligheten att utnytt-

ja anslaget Lönckostnader vid viss omskolning och omplacering under åttonde huvudtiteln begränsas i motsvarande mån. Från detta senare anslag bekostas i dag viss arbetsvårdsverksamhet för bl. a. lärare. Enligt utskottet krävs överläggningar mellan staten och Svenska kommunförbundet. SÖ har med anledning av riksdagens uttalande fått i uppdrag att efter samråd med statens personalnämnd och överläggningar med Svenska kommunförbundet inkomma med förslag till bestämmelser i den aktuella frågan. SÖ har i skrivelse den 15 november 1978 inkommit med förslag till bestämmelser i anledning av uppdraget. Både SÖ och Svenska kommunförbundet ställer sig tveksamma till att tilläggsbidraget skulle nyttjas för att täcka vissa kostnader för omplaceringsåtgärder för lärare. Enligt propositionen 1978/79: 95 bör alternativa förslag till finansieringen av arbetsvårdsåtgärder för lärare övervägas. Resultatet av dessa överväganden skall redovisas senare.

I motionen 1978/79: 1380 hävdas att det måste skapas större klarhet om statens och kommunernas ansvar för den samlade personalpolitiken på skolområdet i syfte att få ett åtgärdsprogram. Utskottet har som nyss påpekats tidigare framhållit att primärkommunen i sin egenskap av huvudman för skolväsendet i kommunen har samma arbetsgivaransvar beträffande sina anställda lärare som beträffande övriga arbetstagare i kommunens tjänst (UbU 1977/78: 21, s. 20). Kommunerna har således ansvaret för den samlade personalpolitiken på skolområdet. Staten medverkar f. n. dels genom att bekosta viss arbetsvårdsverksamhet, dels genom administrativa insatser för arbetsvård och omplaceringar. Utskottet har erfarit att frågor om finansiering och administration av arbetsvårdsåtgärder för lärare bereds inom regeringskansliet i samarbete med Svenska kommunförbundet. Med anledning av vad utskottet här anfört anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka motionen 1978/79: 1380.

2. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.

Regeringen hemställer om bemyndigande att meddela nya bestämmelser om statsbidrag till kostnader för uppförande av elevhem. Utskottet tillstyrker att regeringen får detta bemyndigande.

De nya bestämmelserna innebär att statsbidrag fr. o. m. den 1 juli 1979 skall utgå med 50 % av de beräknade kostnaderna för anskaffande eller förhyrande av elevhem avsett för elever i grundskola och gymnasieskola samt för studerande i kommunal högskoleutbildning. När särskilda skäl föreligger bör emellertid — efter beslut av regeringen i varje särskilt fall — bidrag kunna utgå med 75 % av de beräknade kostnaderna. Bidrag till förhyrande av elevhem begränsas liksom hittills till gymnasieskola och kommunal högskoleutbildning.

Utbildningsutskottet anser att riksdagen i enlighet med förslag i propositionen 1978/79: 95 bör besluta om avveckling av statsbidragen till

bostäder för lärare, audiovisuell utrustning och inventarier i teknikverkstad.

3. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.

Regeringen föreslår i fråga om statsbidraget till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel för gymnasieskolan och kommunal högskoleutbildning den ändringen att bidrag i fortsättningen endast bör utgå för naturvetenskaplig och fyraårig teknisk linje och närliggande specialkurser, tvååriga yrkesinriktade linjer samt yrkesinriktade specialkurser och kommunal högskoleutbildning i vad avser tekniska yrken och vårdyrken.

I motionen 1978/79: 1385 yrkas den ändringen av nuvarande bestämmelser att statsbidrag också skall utgå för återanskaffning av undervisningsmateriel.

Regeringen föreslår förstärkningar av skatteutjämningssystemet som till en mindre del skall finansieras genom avveckling av ett antal speciella bidrag. Utskottet, som i likhet med föredragande statsrådet finner att statsbidraget till stadigvarande undervisningsmateriel inom gymnasieskolan utgör en stimulansfaktor och därför ej helt bör avskaffas, kan för sin del acceptera förslaget till ändrade statsbidragsregler med hänsyn till att skatteutjämningsbidragen reformeras.

Den i motionen 1978/79: 1385 yrkade ändringen, som innebär en betydande utvidgning av statsbidragstilldelningen, avstyrker utskottet.

Stockholm den 5 april 1979

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Bengt Wiklund (s), Sven Johansson (c), Lars Gustafsson (s), Linnea Hörlén (fp), Roland Sundgren (s), Gösta Karlsson (c), Hans Nyhage (m), Lennart Bladh (s), Christina Rogestam (c), Jörgen Ullenhag (fp), Iris Mårtensson (s) och Torsten Karlsson (s).